

Hvorfor er det vigtig at have

Nærværende samtaler om tro i familien

og hvordan skaber vi mulighederne?

Børn og voksne tilbringer i dag mange af ugens timer på forskellige sociale arenaer i den fysiske og digitale verden. Det kan til tider være svært at følge med i børns sociale interaktioner og få indblik i, hvad der optager og præger deres indre univers. Børn oplever mange store følelser som *kan* være svære at forstå og vanskelige at sætte ord på og tale om. Selvom barnet måske ikke altid har lyst til at benytte sig af det, er det vigtigt at forældre skaber et trygt rum, hvor barnet kan dele sine tanker¹.

Børn har desuden brug for hjælp til at finde retning, mening og målestok og få erfaring med en tro på deres eget ansvar og muligheder, for at klare den modstand og det pres som de udsættes for. Forældre skal bl.a. turde guide deres børn på baggrund af egne værdier og udvikle et familierum med forbundethed, der kan fremelske og bære barnets karakterdannelse mod livsduelighed og robusthed².

Forbundethed er, ifølge børneforsker Per Schultz Jørgensen, mere end nærvær. ”Det er en social handling, hvor vi går over broen til det andet menneske og er der med magt og kærlighed. Her skabes det sociale bånd”³. At gå over broen er en metafor for aktivt at bestræbe sig på at imødekomme et andet menneske og dele en virkelighed sammen og måske endda skabe en fælles – ny – virkelighed. Man vælger hinanden til og deler oplevelser og følelser, her og nu, i øjeblikkets intense fornemmelse af nærvær og fællesskab⁴. Forbundethed, som det at gå over broen, kan skabes i nærværende samtaler. Disse opstår ikke nødvendigvis af sig selv, men kræver tid og udelt opmærksomhed. To faktorer der, i en ’turbulent tidsalder’⁵, kan opleves som udfordret. Ifølge familievejleder Lola Jensen, har barndommen forandret sig: ”Der er mere tempo og støj end for bare få år siden, og børnene skrumler i dag rundt i det hurtige livs bagagerum. Men mindre fart giver roligere og gladere

¹ <https://nordicparenting.dk/2017/01/30/saadan-du-god-tale-boern-ikke-siger-ret-meget/>

² <https://talmedboern.dk/styrk-dit-barns-karakterdannelse-som-foraeldre/>

³ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/boeger/gaa-over-broen>

⁴ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/boeger/gaa-over-broen>

⁵ Børn i pluralisme. En robust barnetro i en turbulent tidsalder, 2018

børn”⁶. Hun skriver endvidere i bogen *Må vi så få ro!* at vi har vænnet os til støjen og farten i det moderne børneliv, hvormed det ikke altid er så let at få øje på.

Må vi så få ro – til de nærværende samtaler om tro! kunne have været overskriften til denne artikel, hvor omdrejningspunktet er vigtigheden i at få talt med sine børn om troslivet, de værdier der knytter sig hertil og den fælles virkelighed man deler i troen på Gud.

Børn påvirkes både i og uden for hjemmet

*En robust barnetro i en turbulent tidsalder*⁷ er underoverskriften på et studiehæfte for forældre, der ønsker en hjælpende hånd til at gøre hjemmet og familien til et rum, hvor børnene kan dannes med en robust, kristen tro. Indledningsvist fremgår det af studiehæftet, at ønsket om at give troen videre til sine børn, samt det at det kan opleves som udfordrende, ikke er noget nyt. Forandringen ligger i hvorledes samfundet i dag forholder sig til tro og kristendom. Danmark er et pluralistisk samfund, hvor mange forskellige religioner, livssyn og virkelighedsopfattelser eksisterer side om side. Både børn og voksne indgår i mange sammenhænge, der rummer vidt forskellige og måske endda modsigende værdier og livssyn. Som omtalte studiehæftes titel *Børn i pluralisme* antyder, er det et vilkår, at børn formes og dannes, ikke bare i hjemmet og af forældrene, men også af de øvrige sammenhænge de indgår i. Her kan de få meget godt med sig, men de vil også møde normer og værdier, som er forskellige fra og måske endda strider imod forældrenes. Det kan naturligvis skabe en bekymring hos forældre omkring hvem og hvad, der påvirker og øver indflydelse på deres børn. Dertil modtager forældre i 'den turbulente tidsalder' massive informationsstrømme om hvorledes børn skal ansues, opdrages, tales til, bespises osv., hvilket kan medføre en bekymring for om man nu gør det "godt nok". Det er væsentligt at reflektere over, hvorledes denne bekymring kan overføres til det trosmæssige aspekt.

Et opråb til forældre – Tænk, hvis du ikke afgør dit barns fremtid

Ifølge Sara Alfort, der er skribent på den digitale avis Zetland, er vi i dag grebet af en forskrækket forestilling om, at forældre alene bestemmer barnets skæbne. Det medfører en

⁶ *Må vi så få ro!* Jensen, L., 2017

⁷ *Børn i pluralisme. En robust barnetro i en turbulent tidsalder*, 2018.

ansvarsfølelse hos forældre om at forme selvstændige, robuste, livsduelige børn med empati, indre ro og konfliktløsningskompetencer, skriver hun i bogen *Tænk, hvis du ikke afgør dit barns fremtid*⁸. 'Forældredeterminisme' er blevet et begreb inden for socialforskningen og omhandler idéen om at forældre har en direkte determinerende virkning på barnets skæbne, således det har afgørende betydning f.eks. hvordan man lægger sit barn i seng om aftenen, hvor længe man ammer, læser, synger, krammer, stimulerer sit barn mv. Altså at man som forældre kan forme sit barn til at blive lykkelig, klog og succesfuld eller det modsatte; at forpurre barnets livschancer.

Alfort anerkender forældres store ansvar og betydningsfulde rolle i børnenes liv, men mener at "niveauet af forventninger til, hvad forældre bør gøre, graden af magt, vi forestiller os forældre har, mængden af råd, studier og anbefalinger, forældre skal følge, er eksploderet helt ud i det absurde". Forældredeterminismen, som et endnu udfordret paradigme, har skabt "en forældrekultur, hvor forældre søger de sidste nye videnskabelige undersøgelser, lytter til eksperter, læser opdragelsesbøger, deltager i Facebook-fora, googler og river sig i håret". Forældre kan gøre deres allerbedste, skriver hun. "Men vi kan faktisk ikke afgøre deres fremtid". Alfort finder inspiration hos sociologen Frank Furedi, der med sin bog *Paranoid Parenting* i 2001 var den første til at sætte ord på forældredeterminismen. Ifølge Furedi er forældres måde at være forældre på ikke den ultimative faktor, der afgør barnets fremtid. Dertil at der, når det kommer til børneopdragelse, er kommet en tendens til at handle ud fra en 'worst-case'-tankegang, hvormed det vigtigste bliver at sikre, at der ikke er noget, der går galt.

For troende forældre til børn i et pluralistisk samfund præget af en forældredeterministisk forestilling, kan det blive en reel bekymring, hvorledes man bærer ansvaret for barnets fremtidige trosliv og dermed ikke bare fremtid, men også evighed. Praksis i hjemmet kan da præges af forældres frygt for barnets møde med en risikofuld omverden og fokus bliver at afværge potentielle risici, skærme og beskytte børnene, for så vidt muligt at sikre, at det ikke går galt; at børnene ikke vælger troen fra. Men om man vil det eller ej, vil alle børn en dag møde verden, som den tager sig ud på godt og ondt. Spørgsmålet er hvorledes, og det gælder alle uanset religiøs (eller anden) overbevisning, barnet er klædt på til dette møde med

⁸ Tænk, hvis du ikke afgør dit barns fremtid. Alfort, S., 2018

mangfoldige livsytringer, holdninger, normer og værdier. *Tænk, hvis du ikke afgør dit barns evighed*, kunne passende afrunde dette afsnit og indlede det næste.

I Guds hånd

Sognemedhjælper i Emdrup Kirke Birgitte Kjær inddrager i sin bog, *Giv børnene det bedste, en inspirationsbog til at leve med Gud i familien*⁹, et relevant perspektiv, nemlig det at Gud har skabt barnet og taget ansvaret for, at det skulle blive til. At bære sit barn til dåben er at lægge det over til Gud; at dele forældre-ansvaret med Ham.

Der hvor man som forældre oplever sig utilstrækkelig, må man hvile i at barnet er lagt over i Guds hånd. Frygten for at barnet ikke ønsker at være Guds barn er en smerte Gud deler. Han søger barnet, også det voksne barn, og arbejder i det skjulte, hvor vi ikke er stand til at gennemskue hvorledes Gud former og danner sine børn midt igennem alt, hvad de oplever af godt og svært.

Med Kjærs perspektiv løftes en del af åget, der ellers kan tynge på forældres skuldre og det frigørende præg er vigtigt at huske – også ind i de nærværende samtaler om tro. Samtiden og samfundet kan, ifølge sociologen Hartmut Rosa, anskues i lyset af et konkurrenceprincip, hvor den enkeltes præstation bliver central i 'kappestriden' om uddannelsesgrader, erhvervsstillinger og succes¹⁰. Logikken er, at man ved at yde mere pr. tidsenhed, kan forbedre sin præstation. Tid bliver på denne måde en ressource, der kan udnyttes, spildes og effektiviseres. I modsætning hertil lærer Gud os om at være tålmodige, vente, udholde, holde hviledag mv. Det er modsættende og frigørende at det over for Gud ikke handler om at præstere.

Hvis man er uopmærksom kan samtaler om tro tage sit afsæt i 'bør' og 'burde', hvilket er en ganske naturlig del, når der er tale om normer og værdier. Men prøv at samtale om de samme normer og værdier med afsæt i hvilen i Guds hånd, i hans frelseplan, tilgivelse, omsorg, kærlighed og nåde. Er du i forvejen træt af de byrder og det pres, der møder dig i hverdagen (også i forhold til din rolle som forælder), lad da følgende ord være det, du tager med fra din læsning af denne artikel: "Kom til mig, alle I, som er trætte og tynget ned af byrder – og jeg vil give jer hvile. Tag imod det åg, som jeg lægger på jer, og tag ved lære af mig, for jeg er

⁹ Giv børnene det bedste. Kjær, B., 2007

¹⁰ Fremmedgørelse og acceleration. Rosa, H., 2014

ydmyg og selvopofrende. Så vil I finde ro i sjælen. Mit åg vil hjælpe jer, og min byrde vil føles let”¹¹.

Opmærksomhed mod Gud

Med et ønske om at barnet får en tro på Gud, kan man som forældre have forskellige overvejelser over hvorledes man kan påvirke sit barn (ikke mindst hvem der uden for hjemmet påvirker barnet). Ifølge daglig leder ved Kristen Pædagogisk Institut, Carsten Hjorth Pedersen, kan forældre (og andre voksne) påvirke barnet på gode og dårlige måder, hvorfor man må øve sig på at påvirke med respekt for barnets grænser¹². Pedersen citerer i sin bog *Påvirk med respekt* fra 2019 Søren Kierkegaard og efterlader derigennem læseren med en vigtig refleksion over forældre (og alle andres) menneskelige begrænsning. Kierkegaard skriver således: ”Tvinge et menneske til en mening, en overbevisning, en tro, det kan jeg i al evighed ikke, men ét kan jeg (...) jeg kan tvinge ham til at blive opmærksom”. Med en sådan tankegang er det således ikke et spørgsmål om ’hvordan giver jeg mit barn troen på Gud’, men snarere ’hvordan retter jeg mit barns opmærksomhed mod Gud, så han eller hun får et ønske om at leve sit liv i troen på Ham’?

Mange ting kalder i dag på børn og voksnes opmærksomhed og udfordringen i at bibeholde sin opmærksomhed rettet imod ét sted, én ting eller person, er næppe blevet mindre efter smartphones er blevet hvermands- og efterhånden også hvert (større) barns eje. Nok er man fordybet i en fortrolig samtale og i sit allerhøjeste ’empatiske gear’, men snart forstyrres man af lyden af en sms besked eller mærker vibrationen fra telefonen i sin lomme.

Et sted at starte, hvis man ønsker at hjælpe sit barn til at rette sin opmærksomhed mod Gud, må altså være at se på hvilken støj og andre ’kanaler’ barnet i løbet af sin hverdag tuner ind på. Det kan være nødvendigt at se på det antal timer barnet tilbringer i daginstitution og skole/fritidsordning (er al dagens energi i virkeligheden opbrugt her), fritidsaktiviteter, sociale medier, legeaftaler mv. Er der åndehuller og pauser i løbet af en uge, hvor barnet har ’overskud på kontoen’ til at høre, synge og tale om Gud. Er søndag morgen inden kirke travl og forhastet eller møder barnet udhvilet og velopløst op i børnekirken? Har man som voksen tid og ro til at læse, synge og tale med barnet om Gud? Det kan være nødvendigt at forholde

¹¹ Matt. 11, 28-30. Bibelen på hverdagsdansk, 3. udg., 3. oplag 2008

¹² Påvirk med respekt. Pedersen, C.H., 2019

sig til den fart man har over familielivet og skabe mere ro. At frasige fritidsinteresser og arbejdstid kan opleves som drastiske løsninger, så en anden og for de fleste mere håndgribelig mulighed er, at se på hvorledes de enkelte hverdagsrutiner kan justeres. Hvis det ikke ligger lige til højrebenedet at få mere tid sammen, kan det være en hjælp at se på hvorledes den tid man allerede har sammen som familie, kan blive mere nærværende i form af autentisk tilstedeværelse og fælles opmærksomhed uden forstyrrelser og 'støj'.

'Gode stunder' – ved spisebordet

Hvornår man som familie er samlet kan være ganske forskelligt og 'gode stunder' kan sjældent planlægges eller fremtvinges. Vigtigt er det dog at skabe øjeblikke i hverdagen, hvor muligheden for nærvær med hinanden er inden for rækkevidde. Det kan være pauser i havearbejdet, lange køreture eller fælles måltider omkring spisebordet, der skaber rum for at opmærksomheden rettes mod hinanden i familien uden støj og forstyrrelser. Lige så er det vigtigt at skabe øjeblikke, hvor 'gode stunder' med opmærksomheden rettet mod Gud kan finde sted. Det kan være en hjælp at have små ritualer eller gentagelser i løbet af ugen, som hjælper til at 'tune' opmærksomheden, eller tvinge til at blive opmærksom, som Kierkegaard ville have sagt det.

Et tidspunkt hvor mange familier samles er ved aftensmåltidet. Her sænker roen sig efter dagens mange gøremål og muligheden for at dele dagens oplevelser med hinanden ligger som en glad forventning i køkkenet og blander sig med dampen fra de nye danske kartofler i gryden. "Hvordan er det gået i skolen i dag"? "Fint". "Har du lavet dine lektier"? "Ja". "Har du husket at få gymnastiktøjet med hjem"? "Ja". "Sid stille Oskar, brug din gaffel". "Hvem har glemt at lukke køleskabet"? "Det var virkelig et konstruktivt møde i dag". "Nej, du må ikke spille Fortnite nu". Trætheden blander sig med dampen fra de udkogte kartofler.

Ifølge Madindex 2017, der er en måling af danskernes syn på mad- og måltider foretaget af Madkulturen¹³, spiser de fleste husstande med mere end en person sammen fem ud af ugens syv dage. Ved husstande med større børn (mellem 7 og 18 år) anses mindre sandsynlighed for, at alle er med ved middagsbordet. Fritidsaktiviteter, arbejde og andet der skal tages hensyn til, medvirker til at der mangler nogen fra husstanden ved bordet tre ud af ugens syv

¹³ Madindex 2017. Befolkningens måltidsvaner. Madkulturen hører under Miljø- og Fødevareministeriet

dage¹⁴. Ifølge undersøgelsen er der signifikante sammenhænge mellem hvor faste normer om bordskik man har, og om man oplever ro ved bordet. Løsere normer giver en oplevelse af at der i mindre grad er ro ved måltidet samt flere konflikter. Knap halvdelen af dem der svarer, at de har løse normer om bordskik når de spiser med andre, benytter medier under måltidet. En tredjedel af dem, der svarer, at de har faste normer om bordskik, bruger medier ved måltidet og hver femte af dem med faste normer har fjernsynet tændt ved middagsbordet. At sidde samlet ved bordet og bruge tid på måltidet giver en positiv oplevelse af måltidet ligesom faste normer om bordskik er med til at skabe ro og mindske konflikter¹⁵.

Hvorledes medier anvendes til at skabe ro fremgår ikke af undersøgelsen, men tankevækkende er det, at medier og tv for en del danskere inddrages i måltidet – vel at mærke måltider der indtages i fællesskab med andre. Det er de voksne der sætter rammerne, men man kan sagtens inddrage børnene og spørge hvad de tænker der skal til, for at aftensmåltidet bliver godt og hyggeligt. Vær ikke bange for at indføre normer om bordskik, der kan give mere ro. Det kan også være normer omkring at lade mobiltelefon og andre medier være på lydløs. Er der konflikter inden måltidet, så løs dem før gryderne sættes på bordet. Første skridt til at tvinge til opmærksomhed er at udelukke andre forstyrrelser og støj.

Ligesom normer om bordskik kan omhandle at sidde pænt, sige tak for mad og spise med kniv og gaffel, kan normer også omhandle det at skabe rammer for hvordan man taler sammen og bruger den tid man deler. Der kan skabes rum for at dele gode og dårlige oplevelser med hinanden og indøves en norm om at lytte til den der taler. Normer er med til at definere hvordan man indgår i fællesskab med hinanden og hvordan det forventes at man opfører sig. Med andre ord kan man sige, at normer former den kultur man har indbyrdes i familien. Børn vil hos legekammerater opleve anderledes måder 'at gøre tingene på', herunder familiers forskellige måder at indgå i måltidsfællesskab. Det kan være godt at tale om i familien at "sådan gør vi i vores familie" og på den måde præcisere for børnene, hvad der er vigtigt i netop *vores* familie. Det vil være en god ballast når de møder normer og værdier, som strider imod det de kender hjemmefra samt hjælpe dem til en forståelse af at indgå i et familiefællesskab og forstå sig selv i relation hertil.

¹⁴ Her er også husstande med flere voksne (familier med voksne børn, samt husstande af to personer der ikke danner par) talt med i undersøgelsens resultat

¹⁵ Madindex 2017. Befolkningens måltidsvaner, Madkulturen

Måltidet og spisebordet *kan* være tid og sted for at skabe det omtalte familierum med mulighed for igennem nærværende samtale at opnå en oplevelse af forbundethed med hinanden indbyrdes i familien.

Bibelen rummer flere fortællinger, hvor Jesus igennem måltidsfællesskab med mennesker delte Guds nærvær. Igennem nadvermåltidet med sine disciple forklarede han skærtorsdag aften sin kommende død og opstandelse¹⁶.

'Hellig hverdag'

Sangskriver og lovsangsleder Arvid Asmussen udvider i sin bog *Historier & sange om det værste og det bedste* forståelsen af nadveren til også ”at høre til i hjemmet, i hverdagen, delt mellem de mennesker der er vores nærmeste familie. Det er her Gud møder os de fleste af ugens dage”. Han skriver, at det ikke altid er let at opdage Guds nærvær midt i det myldrende og til tider kaotiske familieliv. Men spisebordet er et sted, hvor vi kan nyde maden og takke Gud for hans gaver. Han sammenfatter det i tre linjer: ”Vores spisebord er et alter. Vores hjem er et sted for Guds nærvær. Vores hverdag er hellig”. Ved spisebordet kan Gud netop opdages i fællesskabet¹⁷.

Det kan lyde stort, men smag alligevel på ordene og tanken om dit spisebord som et alter for Gud. Hvad vil du gerne dele med din familie i Guds nærvær?

Nærværende samtaler om tro i familien

At skabe mulighed for samtale omkring spisebordet kan forudsætte at man ændrer på den kultur man allerede har i familien. Måske skal en ny kultur formes og vokse frem over længere tid. Gamle vaner skal justeres og nye have plads. Måske er der brug for input udefra. *Vær tålmodig.*

Når det kommer til barnets trosmæssige udvikling kan familien netop være en tryk base. Her kan der stilles nysgerrige spørgsmål og barnet kan i dets dannelsesproces afprøve holdninger og meninger. Børn præges i dag via mange forskellige 'kanaler'. En let tilgængelig kanal for

¹⁶ Luk. 22, 14-20. Matt. 26, 26-29.

¹⁷ *Historier & sange om det værste og det bedste*

en stor del af påvirkende inputs er youtube og sociale medier. Bloggere og influencers er med til at sætte moden, danne holdninger og præge og man kan som forældre føle sig som magtesløse linjevogtere, hvis flag dommeren synes at overse i kampens hede. Men en væsentlig del mangler, når påvirkningen sker igennem skærmen: nemlig den nærværende samtale, hvor empati og forståelse for den anden er helt centralt.

Samtale skaber mulighed for en fælles nysgerrighed, eller at man som forældre kan være nysgerrig på sit barns tankeverden, spørge ind og opøve sit kendskab til barnet, der i samtalen vil opleve sig mødt, set og hørt. Nysgerrigheden må være i højsædet, for når man kender hinanden godt, som oftest i en familie, kan man ende i fastlåste billeder af hinanden. Det er nærliggende at tænke, at man allerede kender hinandens tanker, følelser og motiver. Her er der meget godt ved at lytte til hinanden. Alene det at få lov at fortælle kan give nye perspektiver på en selv og måske dukker nye indsigter, følelser eller løsninger på udfordringer op til overfladen. At blive lyttet opmærksomt til styrker barnets selvværd og oplevelse af at have betydning. Når den voksne er nærværende føler barnet sig værdsat, hvilket er med til at udvikle et positivt selvbillede¹⁸. En enkel huskeregel kan da være altid at stille uddybende spørgsmål såsom ”du siger at... kan du fortælle lidt mere?”, ”har du tænkt andre tanker om det?”, ”hvad tror du, der ellers kunne være sket?”. Vær altid opmærksom på ikke at komme med konkluderende kommentarer til det barnet fortæller. ”Sådan er det bare” åbner ikke op for mulige udviklings- og handlingsrum.

At tale om tro kan være følsomt (måske især for voksne) og derfor kan det at samtale om tro i familien forudsætte at man kan tale med hinanden om følelser. Omvendt kan bibelens fortællinger hjælpe på vej til at tale om sorg, glæde, svigt, tilgivelse osv. I svære situationer, f.eks. hvor børn oplever at miste på tæt hold, er det betydningsfuldt og konkret at kunne tale om det kristne håb. Det må dog være med respekt for barnets grænser, sorg og frustrationer, således barnets følelser ikke pakkes ind og glattes ud uden at blive bearbejdet. At lytte kan da være langt mere trøstende end mange ord.

Nærvær beskrives i dag som en mangelvare, som noget der i en fleksibel hverdag udelades eller nedprioriteres. Nærvær beskrives også som en kompetence, der af mange kan betvivles om man overhovedet besidder eller netop er voldsomt udfordret af digitale medier og brugen af skærme. Vi er som mennesker skabt til at være nærværende, det handler ”bare” om at

¹⁸ <https://www.gosamtale.dk/blogs/familieliv/at-lytte-ordentligt-efter>

kunne udelukke det, der forstyrrer og gør os fraværende i nuet¹⁹. Ifølge familiepsykolog Heidi Agerkvist betyder nærvær ganske enkelt ”at være tilstede med det, der er lige nu”. Det handler om at være tilstede i situationen, i de relationer som er lige her, med de følelser man har og i den stemning der er.

I en samtale om tro behøver man ikke nødvendigvis at forholde sig til sine egne følelser. Der er tværtimod mange fortællinger i Bibelen man kan tage som eksempler og igennem fortællinger og forkyndelse lære børn om livet med Gud. Når trossamtalen i familien bliver nærværende må man tage højde for og inddrage egne og andres følelser, stemninger, oplevelser, erfaringer og relationerne indbyrdes i familien. Med andre ord er det nødvendigt at ’mærke’ hinanden i samtalen og netop, som indledningsvist beskrevet, krydse broerne til hinanden. På den måde bliver den enkeltes hverdagsliv og tanker centralt for samtalen. Det handler ikke blot om ”hvordan Gud er”, men snarere ”hvordan oplever du Gud i dit liv”? Det kan derfor være godt i samtalen først at tale om dagen, oplevelser – gode som dårlige –, og de følelser som fylder hos barnet lige nu, lige her.

Helt centralt i den nærværende samtale om tro er barnets mulighed for, *sammen* med sine forældre (og søskende), at undersøge og være nysgerrig på spørgsmålet om hvem Gud er i relation til barnets og familiens hverdagsliv. Forældre kan italesætte de normer og værdier, som barnet møder i hjemmet og skabe sammenhæng mellem barnets almindelige hverdagsliv og liv med Gud.

Den nærværende samtale modstiller sig den forældredeterministiske forældrekultur, hvor videnskabelige undersøgelser og ’Google’, går forud for den intuitive, nysgerrige tilgang og kendskab til barnet. I en tid hvor mange samtaler afbrydes af ”jeg googler det lige” er det godt og sundt for børn og voksne at mødes i samtaler, hvor svaret må findes andet steds eller afhænger af den enkeltes erfaringer. Prøv f.eks. at reflektere over følgende spørgsmål: ”Hvordan deler man Guds kærlighed med andre”? ”Hvorfor siger Jesus mon, at vi ikke skal bekymre os”? ”Hvordan oplever du, at Gud er gavmild”? Og ”Hvordan kan man lytte til, hvad Gud siger”?²⁰

¹⁹ <https://heidiagerkvist.dk/bliv-mere-naervaerende/>

²⁰ Spørgsmålene er hentet fra trostillægget til samtalespillet ”Go’ Samtale om livets små/store spørgsmål”

Autentiske 'influencers'

Den nærværende samtale om tro forudsætter at forældre kan og tør være autentiske. Naturligvis skal barnet ikke inddrages i alle de trosmæssige erfaringer, sorger, glæder, skuffelser mv. som forældre bærer på. Altid må der tages højde for barnets alder og evne til abstraktion og refleksion. Som forælder er man rollemodel og en autoritet i børnenes liv. Efterhånden som børnene bliver ældre kan 'taleretten' til at definere hvad der er godt og dårligt, rigtigt og forkert, opleves som indskrænket og forældre må i stigende grad give børnene frit rum til at danne sig meninger og holdninger, afprøve, fejle og genvinde fodfæste. Det er vigtigt at huske, at selvom man som forældre er vigtige rollemodeller, ser barnet også op til andre i de miljøer det færdes (fysisk og digitalt). Men en vigtig forskel er den mulige autenticitet som børn ikke nødvendigvis møder andre steder, hvor eksempelvis det perfekte liv, stil, krop mv. er omdrejningspunktet. Det kan efterlade børn med illusioner og i værste fald medføre skam, når de oplever ikke at leve op til de fremstillede idealer.

Ifølge psykolog Priscilla Oehlenschläger er der en vigtig opgave til forældrene: nemlig at dele evangeliet og også leve evangeliet sammen med børn og unge. Det er igennem den måde vi lever på, at vi fortæller om Gud. Hver enkelt liv er en fortælling med mange nuancer, som børn og unge har brug for at kigge på og spejle sig i og identificere sig med for at forstå hvem de selv er²¹.

Børn har brug for at forældre ikke spiller usårlige superhelte, også i forhold til troslivet, men vedstår at man som voksen til tider er træt, ked af det, skamfuld, vred mv. Netop når forældre erkender og tør tale om deres følelser får børnene mulighed for at anerkende de samme følelser hos sig selv og kende til, at livet ikke er uden bump på vejen²². Det vigtige er erfaringer med, at man kan rejse sig igen.

At være en autentisk influencer er at turde give sine børn et forsigtigt indblik i, at man ikke er en superhelt, hvor alting preller af, samt være tydelig i at italesætte og efterleve de værdier, som er vigtige. Hverdagsfortællinger og erfaringer, som børn kan spejle sig i, er relevante at inddrage i den nærværende samtale. Uden at gøre det belærende eller bedrevidende kan man som forælder fortælle om egne oplevelser i troslivet. Det skaber en mulighed for, at

²¹ <https://www.buo.dk/den-gode-samtale/> (6:40 min. inde i videoen)

²² <https://www.gosamtale.dk/blogs/familieliv/5-sporagsmal-du-altid-kan-stille-din-familie>

børnene kan spejle sig i forældrenes følelser og opleve sig mødt med forståelse for de udfordringer, dilemmaer eller konflikter de står i. Gud blev menneske, også for at vi ved Jesus kan mødes med anerkendelse og forståelse. Han kendte til at være bange, bekymret, sorgfuld, vred og glad. Jesus forstod at være nærværende i relationen til mennesker omkring ham. Han gav sig tid og sagde "Lad børnene komme til mig..."²³

Familien udgør en tryk og vigtig base for barnet i forhold til at forstå sig selv i relation til dets omverden. Her skal der gerne være plads til at hele følelspaletten kommer til udtryk og meninger og holdninger formes og afprøves. Forældre må være tydelige omkring det, som er vigtigt for dem, heriblandt deres trosmæssige overbevisning, for at børn kan spejle sig heri og med alderen få kendskab til og forståelse for de værdier som danner grundlag for forældres valg og prioriteringer ind i familielivet. Derudover giver de nærværende samtaler om tro også mulighed for at dele erfaringer med troslivet, viden om Gud og hjælpe barnet på vej i dets egen trosmæssige udvikling. Derfor er det vigtigt at have nærværende samtaler om tro i familien.

Afrundende perspektiver

Jeg vil afrunde denne artikel med perspektiver af den norske professor i religionspædagogik Paul Otto Brunstad²⁴. Han beskriver samfundet (det norske såvel som det danske) som informations- og kundskabssamfund, hvor viden sættes højt og ikke mindst er en bærende faktor for samfundsøkonomien. Men kundskab knytter sig til begrebet distance på den måde, at kundskab er at 'læse sig til' og 'betragte på afstand', som en tilskuer og teoretiker, der får indsigt og kundskab om livet ved at betragte. Teori er distanceret fra praksis, men hjælper os til at se tydeligere hvordan praksis er. Derved hænger kundskab også sammen med kendskab, det kan ikke skilles ad. Men kendskab har i modsætning til kundskaben at gøre med berøring, at 'mærke', være tæt på og i nærheden. Ifølge Brunstad er det et problem inden for pædagogikken at evidensbaseret viden trumfer det praktiske kendskab. Hvad sker der i en kultur, der ophøjer evidensbaseret viden som sikker kundskab? spørger han og giver selv et muligt svar: Planer udvikles under dække af at være kundskabsbaseret, evidensbaseret og sikker viden. Det skaber afmagt og oprør, når det implementeres på

²³ Mark. 10, 14

²⁴ Frit gengivet efter en upubliceret forelæsning ved KPI-Akademi, Fredericia d. 4/10-2019

baggrund af en underkendelse af praksisfeltets erfaringsbaserede viden. En verden skabt på kundskab rummer en grad af dehumanisering og nedgradering af værdier.

Kundskabsregimet presser på med klare mål om standardisering og inden for den pædagogiske verden opleveres handlingsrummet som indskrænket.

Kan dette overføres til familien?

Jeg vil forsøge. For vi behøver, som Alfort slår tonen an til, et opgør med forældredeterminismen – også når det kommer til at turde guide sine børn på baggrund af egne værdier og udvikle et familierum med forbundethed, der kan fremelske og bære barnets karakterdannelse mod livsduelighed og robusthed, som beskrevet indledningsvist. De nærværende samtaler er et skridt på vejen, for her står nysgerrigheden og ønsket om kendskab højere end videnskabelige undersøgelser, eksperters råd og opdragelsesbøger- og blogs utællelige sider. Handlingsrummet til at udforske troslivet og gøre sig erfaringer med Guds uransagelige veje og måder at møde mennesker på, indskrænkes hvis kundskaben får lov at trumfe. Der er én sand Gud, ja, men ikke én sand måde at møde, tale med, erfare, trøstes af og lovprise Ham på. I de nærværende samtaler om tro udvides handlingsrummet og forældre og børn får lov at krydse broer og komme i berøring med hinanden. Det opøver forståelse af sig selv, egne og familiens værdier og giver en robusthed, som kan yde modstand mod det pres alle mennesker i samfundet til forskellige tider vil udsættes for.

At google sig til svar er hurtigt, let og tilgængeligt. At stille nysgerrige spørgsmål er langsommeligt, kræver tid og udelt opmærksomhed. Man kan ikke tvinge sine børn til at tro, som citeret af Kierkegaard. Lige så kan man ikke til fulde kontrollere hvor de kigger hen. Men man kan arbejde på at skabe et familierum med forbundethed, med tider og steder hvor nærværende samtaler kan få plads. Man kan forsøge at udelukke forstyrrelser og støj i hverdagslivet og på den måde, jeg må citere Kierkegaard igen: tvinge til opmærksomhed. Vel at mærke en fælles opmærksomhed, hvor liv og hverdag, tro og erfaringer kan deles i et autentisk nærvær. Man kan ikke afgøre sit barns fremtid, men man kan hjælpe det godt på vej, ved at bygge et solidt fundament det kan stå fast på og rejse sig fra igen undervejs, når det snubler.

Brunstad fremhæver langsommeligheden som en modstandskraft i vores kultur, der kan yde modstand mod det pres, der er i vores samfund. Han afrunder med ordene ”Gud måtte først skabe stilhed for at hans ord kunne høres”.

Det handler måske i virkeligheden om at skabe ro til de nærværende samtaler om tro.

Om skribenten:

Ann Charlotte Nørremark er gift med Torben og mor til to drenge på 3 og 5 år. Hun bor i det østjyske og bruger til hverdag sin uddannelse som pædagog og kandidat i pædagogisk antropologi i sit arbejde med nytilkomne grønlændere. En anden passion for Ann Charlotte er familiers trivsel. Det arbejder hun med i virksomheden Simply Family, hvor hun sammen med Johannes Thomsen udvikler produkter, der fremmer nærvær, sammenhold og gode vaner i familier.

Litteratur:

Agerkvist, H. *Sådan bliver du mere nærværende i din hverdag og i dine relationer*. Hentet november 2019 fra <https://heidiagerkvist.dk/bliv-mere-naervaerende/>

Alfort, S. (2018). *Tænk, hvis du ikke afgør dit barns fremtid. Hvordan vi blev en generation af fuldtidsammende, nederlagsforhindrende, robusthedsbyggende, trampolinsikkerheds-googlende forældre, og hvorfor vi helt sikker er klogere end det*. København: Zetland Aps

Asmussen, A. (2019). *Historier & sange om det bedste og det værste*. Aarhus: Aarhus Valgmenighed

Bibelen på hverdagsdansk. 3. udgave, 3. oplag (2008). København: Forlaget Scandinavia

Brunstad, P.O. *Upubliceret forelæsning*. KPI-Akademi, Fredericia d. 4/10-2019

Familielaboratoriet (2019). *Tillæg til Go' Samtale Familieudgave*.

Jensen, L. (2019, 1. udg. 2. oplag). *Må vi så få ro! Ideer til mindre støj og flere åndehuller i børns liv*. København: Politikens Forlag

Jørgensen, P.S. *Derfor skal du gå over broen til et andet menneske*. Hentet november 2019 fra <https://www.kristeligt-dagblad.dk/boeger/gaa-over-broen>

Kjær, B. (2007). *Giv børnene det bedste. En inspirationsbog til at leve med Gud i familien.* Hillerød: LogosMedia

Münster, S. *Sådan bliver du god til at tale med børn, der ikke siger ret meget.* Hentet november 2019 fra <https://nordicparenting.dk/2017/01/30/saadan-du-god-tale-boern-ikke-siger-ret-meget/>

Nielsen, A.Ø. Red. (2018). *Børn i pluralisme. En robust barnetro i en turbulent tidsalder.* Aarhus: Udgivet af Kristen Pædagogisk Institut, Luthersk Missions Børn og Unge, Børne- og UngdomsOase, Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler samt Helsyn

Oehlenschläger, P. *Den voksne som samtalepartner.* Hentet december 2019 fra <https://www.buo.dk/den-gode-samtale/>

Pedersen, C.H. (2019). *Påvirk med respekt.* Fredericia: LogosMedia og Credo

Rosa, H. (2013/14). *Fremmedgørelse og acceleration.* København 2014: Hans Reitzels Forlag / Berlin 2013: Suhrkamp Verlag

Stamer, N.B., Thorsen, G.N. & Jakobsen, G.S. (2017). *Tal om mad. Madindex 2017. Befolkningens måltidsvaner.* Madkulturen.dk

Thomsen, J. *Nysgerrige spørgsmål.* Hentet november 2019 fra <https://www.gosamtale.dk/blogs/familieliv/at-lytte-ordentligt-efter>

Thomsen, J. *Okay at være ærlig?* Hentet november 2019 fra <https://www.gosamtale.dk/blogs/familieliv/5-sporgsmal-du-altid-kan-stille-din-familie>

Trostillæg til *Go' Samtale familieudgave* (2019). Udgivet af familielaboratoriet, tilgængelig på <https://www.gosamtale.dk/products/booklet>

Weber, M. *Styrk dit barns karakterdannelse som forældre.* Hentet november 2019 fra <https://talmedboern.dk/styrk-dit-barns-karakterdannelse-som-foraeldre/>